

Voortgangsbericht GLB-pilot *Vergroening van waterrijke veenweidegebieden*

5 oktober 2020

De pilot is inmiddels een eind op streek en zal begin 2021 worden afgerond. De veldmaatregelen lopen op zijn eind en we beginnen binnenkort met de evaluatie en het formuleren van conclusies en aanbevelingen voor het nieuwe GLB. In 2019 begonnen we met het onderdeel bodem-, water- en klimaatmaatregelen. Daaraan deden toen 31 veehouders mee, verspreid over de werkgebieden van de drie deelnemende collectieven: Water, Land & Dijken, Noord-Holland Zuid en Rijn Vecht en Venen. In 2020 steeg dat aantal tot 51, waarbij bewust ook niet-deelnemers aan het ANLb zijn betrokken. Daarnaast startte afgelopen voorjaar het onderdeel groenblauwe dooradering met 37 deelnemers in vier selecte deelgebieden.

In dit voortgangsbericht beschrijven we de stand van zaken in een breder perspectief: dat van het veranderende GLB. We beschrijven welke veranderingen er op til zijn, hoe Nederland zijn eigen invulling voorbereidt en hoe de GLB-pilots daaraan toeleveren. Tot slot staan we stil bij wat u de komende maanden nog van ons kunt verwachten.

Belangrijkste veranderingen in het GLB

Elke zeven jaar wordt het GLB aangepast. De voorbereidingen voor de volgende verandering zijn in volle gang. De aanvang daarvan was oorspronkelijk voorzien in 2021, maar dat wordt nu 2023. Al in 2018 presenteerde de Europese Commissie zijn voorstellen. De belangrijkste veranderingen betreffen de zogeheten eerste pijler (directe betalingen):

- de eisen aan de basisbetaling (nu cross-compliance, straks conditionaliteit geheten) worden verzaamd. Grofweg worden de huidige drie vergroeningsvoorwaarden eraan toegevoegd: behoud blijvend grasland (op landelijk niveau) in de veehouderij, gewasdiversiteit en 5% ecologisch aandachtgebied in de akkerbouw;
- er komt een nieuw instrument, de zogeheten ecoregeling. Hieruit vinden doelgerichte betalingen plaats voor groenblauwe diensten op het vlak van biodiversiteit, landschap, water, bodem en klimaat. Elk land moet een ecoregeling in het leven roepen, maar voor boeren is deelname vrijwillig. De ecoregeling bestaat uit een landelijke lijst van maatregelen waaruit desgewenst regionale selecties kunnen worden gemaakt.

Landen mogen zelf bepalen hoe ze het 1^e-pijlerbudget verdelen over conditionaliteit en ecoregeling. Daarnaast komen er ruimere mogelijkheden voor overheveling van budget naar de 2^e pijler (plattelandsbeleid), met name naar het agrarisch natuurbeheer, dat in het nieuwe GLB vrijwel ongewijzigd blijft. Er zijn dus straks drie 'vergroeningslagen' (conditionaliteit, ecoregeling en ANLb), waartussen Brussel een betere kruisbestuiving wil creëren.

Nederlandse uitwerking in het NSP

Naast toegenomen zeggenschap over de budgetverdeling krijgen de lidstaten ook meer zeggenschap over de inhoudelijke invulling: het 'groene ambitieniveau' en de concrete invulling met maatregelen. Dat gebeurt in het Nationaal Strategisch Plan (NSP), een coproductie van rijk, provincies en waterschappen. Minister Schouten geeft in haar Kamerbrief van mei 2019 al een paar schoten voor de boeg:

- zij wil de conditionaliteit relatief laagdrempelig invullen en vooral met de ecoregeling gebiedsgericht maatwerk leveren;
 - zij wil het ANLb min of meer ongewijzigd laten en van minimaal hetzelfde budget voorzien.
- De brief bevat vier scenario's voor inhoudelijke en budgettaire accenten. Eén daarvan is behoud van de status quo, twee zijn sterker gericht op vergroening en één sterker op kennis en innovatie. Nederland zal hieruit binnenkort een keuze maken. De planning van het NSP is als volgt: rond de

jaarwisseling moet er een 70%-versie liggen, halverwege 2021 is het klaar en kan het naar Brussel worden gestuurd voor goedkeuring.

Zeven GLB-pilots

In 2019 startten zeven GLB-pilots, een landelijke en zes regionale, gecoördineerd door BoerenNatuur en LTO. De landelijke pilot verkent de mogelijkheden van sectorale maatregelenmenu's en het draagvlak daarvoor bij boeren. De zes regionale pilots vinden plaats in achtereenvolgens de Nederlandse 'akkerbelt' (van Noordoost-Groningen tot Zeeland), de Noordelijke Friese Wouden e.o., Noordwest-Overijssel, het oostelijk zandgebied, Limburg en het westelijk veenweidegebied. De pilots richten zich vooral op:

- de mogelijkheden voor regionaal maatwerk met het oog op een effectievere vergroening en een betere inpasbaarheid. Zo is het maatregelenmenu met puntensysteem voor bodem, water en klimaat uit de veenweidepilot bedoeld als model voor de invulling van de ecoregeling in veenweidegebieden;
- een goede aansluiting tussen de drie vergroeningslagen, vooral tussen ecoregeling en ANLb. Het onderdeel 'groenblauwe dooradering' van de veenweidepilot verkent bijvoorbeeld of ecoregeling en ANLb elkaar kunnen versterken bij het creëren van effectieve ecologische verbindingen, vooral langs de vele sloten die het veenweidegebied rijk is;
- de mogelijke rol(len) van collectieven in de ecoregeling: adviserend en/of sturend;

Daarnaast verkennen diverse pilots – waaronder onze veenweidepilot – een goede afstemming met duurzaamheidsinitiatieven in de keten. Vanuit de veenweidepilot is hierover overleg gevoerd met FrieslandCampina en CONO, resulterend in een kort artikel op het intranet van BoerenNatuur.

Een landelijk 'koepelproject' van BoerenNatuur en LTO bundelt de ervaringen en de ideeën vanuit de pilots voor het nieuwe GLB. Vanuit het koepelproject vindt periodiek overleg plaats met enkele opstellers van het NSP.

foto: Loek Londo

Hoe worden de ervaringen benut?

Het NSP-team bestaat uit een programmateam en zes thematische werkgroepen. Voor het werk van de pilots is de werkgroep groenblauwe architectuur, getrokken door Aard Mulders (LNV), het belangrijkste. Deze werkgroep gaat namelijk over de concrete invulling van de vergroeningslagen en de verhouding daartussen. Vanuit het koepelproject worden de vorderingen van en de ideeën uit de pilots regelmatig bij de NSP-mensen onder de aandacht gebracht. In januari jl. is een eerste 'werkdocument' met pilotideeën naar Den Haag gestuurd, in september een aanvulling daarop.

Belangrijke thema's en discussiepunten zijn bijvoorbeeld:

- wordt de ecoregeling een simpel landelijk keuzemenu of komen er regionaal toegespitste selecties, zoals die waarmee de zes regionale pilots oefenen?
- in het verlengde daarvan: wordt een ecoregeling een één-tweetje tussen agrariër en RVO of komen er mogelijkheden voor sturing op de keuze, uitvoering en/of situering van maatregelen? Wat kan daarbij de rol van collectieven zijn?

- wat is de meerwaarde van een puntensysteem voor de ecoregeling? Hoe kan zo'n systeem het beste vorm krijgen? Naast de veenweidepilot hebben de akkerbelt-pilot en de Hoe?Zo!-pilot een puntensysteem ontwikkeld en toegepast waaruit lering kan worden getrokken;
- hoe kunnen vloeiende overgangen worden gecreëerd tussen de drie vergroeningslagen (conditionaliteit, ecoregeling en ANLb)? Welke criteria kunnen worden gehanteerd voor de verdeling van maatregelen over deze lagen?

Op 7 juli 2020 is een pilot-webinar georganiseerd waaraan een breed scala aan geïnteresseerden (ongeveer 130) heeft deelgenomen en waarin deze thema's verder zijn uitgediept.

Ook de individuele pilots dragen – via presentaties, persberichten en excursies – bij aan het verspreiden van de pilotervaringen. Vanuit de veenweidepilot is bijvoorbeeld een film gemaakt over het puntensysteem voor bodem-, water- en klimaatmaatregelen. En half september is een kleinschalige informatie- en discussiebijeenkomst georganiseerd voor gebiedspartijen zoals (regionale) overheden, LTO-afdelingen en natuur- en milieuorganisaties. Bij de afsluiting van de pilot, begin 2021, hopen we een grotere bijeenkomst te organiseren.

foto: Loek Londo

Vervolgpilots in voorbereiding

Het ministerie van LNV wil een nieuwe serie pilots gaan uitrollen. Die moeten gaan lopen van begin 2021 tot begin 2023. Er komen drie openstellingen:

- opnieuw over het nieuwe GLB, maar dan wel gericht op enkele specifieke thema's (en niet bedoeld om de lopende pilots voort te zetten);
- over kringlooplandbouw, bedoeld om de LNV-visie hierop dichterbij te brengen;
- over veenweidegebieden, vooral gericht op kennis en onderzoek.

Eén van de thema's van de eerste openstelling is het verder uitwerken van een puntensysteem voor de ecoregeling. Vanuit de veenweidepilot is Water, Land & Dijken betrokken bij de voorbereiding van die pilot. Dat gebeurt samen met het Flevolands Agrarisch Collectief, Collectief Groningen West, BoerenNatuur en LTO.

Wat kunt u de komende maanden verwachten?

Dit najaar gaan we de resultaten van de pilot ophalen en tegen het licht houden op hun betekenis voor het nieuwe GLB. Dat doen we samen met de deelnemers. Eerst ontvangt u een schriftelijke vragenlijst, daarna diepen we een aantal vragen verder uit in groepsbijeenkomsten (als de coronaregels dat toelaten). Begin 2021 maken we de balans op en verwerken we de resultaten in een eindrapportage.

Meer informatie?

Meer informatie over de veenweidepilot (incl. filmpje):

<https://waterlandendijken.nl/portfolio-item/glb-pilot/>

Meer informatie over alle zeven GLB-pilots:

<https://toekomstglb.nl/cap-pilots/glb-pilots-toekomstbestendige-landbouw/>

<https://www.boerenatuur.nl/wat-doen-we/glb-pilots-pilots-toekomstbestendige-landbouw-nieuw-glb/>

De resultaten van het webinar over de pilots van 7 juli 2020 zijn te vinden op: <https://toekomstglb.nl/verslag-webinar-glb-pilots-7-juli-2020/>

Het webinar over een puntensysteem voor de ecoregeling is terug te kijken op:

<https://www.youtube.com/watch?v=lActlxo-pFs>